

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Ожелевська Т.С.

кандидат економічних наук, доцент;

Знамеровська А.О.

студентка,

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Продовольча безпека країни – невідривний елемент її національної стратегічної безпеки. Сьогодні у країнах із розвинутою ринковою економікою виробництво сільськогосподарської продукції та її переробка сприймається як найважливіша умова політичної стабільності, як показник національної незалежності. При цьому загроза гуманітарної кризи продовжує залишатися головною проблемою світу.

За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) практично кожен дев'ятий потерпає від голоду [1]. Низка соціальних потрясінь в окремих країнах євразійського та африканського континенту провокують певну напругу в світовій економіці, створюють перешкоди для гідного та стабільного розвитку людства, а також національної та продовольчої безпеки. Резолюцією, прийнятою Генеральною асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року, серед 17 цілей сталого розвитку на період до 2030 року на першому плані визначені завдання щодо подолання бідності, поліпшення харчування й сприяння сталому розвитку сільського господарства, забезпечення продовольчої безпеки та здорового способу життя [2].

Для України це є черговим викликом, оскільки наша держава, по-перше, не входить до жодного з провідних економічних формувань світу; по-друге, не має достатньо розгалужених двосторонніх економічних зв'язків, підтверджених угодами про вільну торгівлю; по-третє, при експорті аграрної продукції через транснаціональні корпорації, не має гарантії ефективного співробітництва, особливо в частині забезпечення стабільності в сфері АПК [3, с. 5]. За останні роки суттєво знизився Глобальний індекс продовольчої безпеки української держави. Якщо у 2013 р. Україна у цьому рейтингу займала 47-е місце, то у 2015 р. – посіла вже 59-е, а за останні два роки (2016–2017 рр.) опустилася на 63-є місце із 112, поступившись Венесуелі (60 місце) та В'єтнаму (57 місце) [4, с. 9]. Зважаючи на ситуацію, що склалася в Україні, постає необхідність модернізації державної політики розвитку аграрної галузі з урахуванням великого продовольчого експортного потенціалу країни та забезпечення її продовольчої безпеки.

До 2017 року в Україні ціни на продовольство не могли виступати індикатором попиту та орієнтиром для виробників щодо коригування обсягів

виробництва, оскільки знаходилися під жорстким прямим державним регулюванням. На нашу думку, відсутність вільного ціноутворення на продовольчому ринку негативно вплинуло на продовольчу безпеку країни, оскільки практично був знищений мотиваційний механізм розширеного відтворення агровиробництва, особливо скотарства, а це, у свою чергу, негативно вплинуло на забезпечення населення України м'ясними та молочними продуктами, призвело до дефіциту білків, браку продуктів тваринного походження у харчовому раціоні населення, що згубно впливає на здоров'я нації. Підвищення цін на продовольство у 2017 році після скасування урядом державного регулювання цін на продукти харчування, на нашу думку, можна пояснити підвищенням цін на енергоресурси, інфляційними очікуваннями сільгоспвиробників, а також їх втратами від африканської чуми свиней, а не створенням державою вільного ціноутворення на продовольчому ринку.

Незважаючи на унікальність та достатню кількість ресурсів в Україні для забезпечення продовольством не лише свого населення, а й частини людства, спостерігаються відчутні перекоси в забезпеченні населення нашої держави навіть продуктами харчування першого попиту. Така ситуація впродовж останніх років зумовлена некерованістю процесами та значною мірою залежить від того, яка саме частка продукції не може бути спрямована на експорт і залишатиметься на внутрішньому ринку. Як наслідок, в Україні нині продовжує домінувати переважно сировинна складова експорту аграрної (передусім рослинницької) продукції (зокрема зерна). На її виробництво витрачаються величезні ресурси (на обробіток ґрунту, догляд, збирання, транспортування, тощо), а висока додана вартість, високі прибутки, бюджет залишаються в імпортерів сировини. Такий підхід лише примножує бідність українців, звужує можливості, в т.ч. й для повноцінного харчування [3, с. 11]. Треба зазначити, що в країнах ЄС-28 у 2016 році обсяги експортованої сільськогосподарської сировини становили лише 36%, у т.ч. вартість експортованого зерна пшениці й інших зернових дорівнювала 6,5% від загальної вартості експортованої аграрної продукції [5].

Загострення ситуації у забезпеченні продовольчої безпеки України зумовлено:

- військовими діями, які відбуваються на сході України та вимагають додаткових ресурсів, у т.ч. фінансових;
 - неможливістю тимчасово управляти такими стратегічно важливими для аграрної економіки ресурсами як АР Крим і Севастополь, а також частиною Луганської та Донецької областей, де розміщені достатньо значимі для економіки держави аграрні виробництва [3, с. 12];
 - погіршенням стану інфраструктури країни, особливо доріг;
 - неврегульованістю нормативно-правової бази земельного ринку.
- Порушення прав власності на землю, яке виникає в результаті мораторію на купівлю-продаж землі сільгосппризначення, призводить до значної недооцінки землі як економічного ресурсу, що створює умови, з одного боку, агрохолдингам за безцінь орендувати її у власників, а, з іншого – залучення іноземних інвестицій у вітчизняний аграрний сектор, наслідком чого стало високе антропогенне навантаження на ґрунтовий покрив та підвищення

ймовірності виникнення загроз поширення ерозійних процесів та деградації земельного фонду країни;

– скасування державних стандартів, що регулювали якість вітчизняної продукції, і відсутність механізмів переходу на міжнародні стандарти, а також введення мораторію на перевірку бізнесу щодо якості продукції та послуг.

Забезпечення продовольчої безпеки України потребує таких заходів:

1. Поновлення на державному рівні проведення моніторингу індикаторів продовольчої безпеки, підготовка аналітичних звітів про стан продовольчої безпеки країни, ведення балансів продовольства першого попиту.

2. Апробація моделі укрупнення районів і формування територіальних громад в частині ефективності розвитку сільської поселенської мережі та достатньої інфраструктури аграрного бізнесу.

3. Відновлення сучасної системи санітарного контролю, контролю якості сільськогосподарської сировини та продуктів харчування, а також ветеринарної служби, які б стали надійним гарантом якості аграрної продукції, що виробляється в Україні, на рівні вимог країн із розвиненою економікою й унеможливити виникнення в найближчому майбутньому харчових отруєнь, спалахів небезпечних інфекційних захворювань, що почастишали [3, с. 12–13].

4. Розвиток земельної реформи, який полягає у стимулюванні кооперування, вдосконаленні орендних відносин та поширенні заставних операцій. Це пізніше дозволить, за умови формування елементів повноцінного ринку землі, зняти мораторій і запровадити в Україні ринок земель сільгосппризначення, контрольований державою та з певними обмеженнями. Наразі ж потрібно ширше використовувати оренду земельних ділянок і земельних паїв, що також сприяє руху землі до більш ефективного господаря. Формування конкурентного середовища серед потенційних орендарів землі; забезпечення захисту прав селян-орендодавців; підвищення орендної плати за землю, впровадження екологічного моніторингу та контролю, спрямованих на використання орендарями екологічнобезпечних агротехнологій і належне відтворення родючості ґрунтів [6, с. 90].

5. Здійснення імплементації системи Hazard Analysis Critical Control Point на підприємствах та в органах контролю, а також перевірки мережі державних лабораторій та підготовки їх до акредитації відповідно до стандартів ISO; розробка та реалізація заходів щодо гармонізації законодавства у сфері гігієни продуктів харчування й наближення до законодавства ЄС у сфері відстеження харчового ланцюга «виробництво – переробка – збут» [7, с. 340].

6. Створення інституційних засад та мотиваційного механізму забезпечення продовольчої безпеки України.

7. Створення мотиваційного механізму скорочення сировинного експорту та нарощення експорту аграрної продукції з високою доданою вартістю.

Список використаних джерел:

1. Achieving Zero Hunger: The Critical Role of Investments in Social Protection and Agriculture [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/3/a-i4951e.pdf>.

2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development // Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

3. Кириленко І.Г. Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки / І.Г. Кириленко, В.Є. Івченко, В.В. Дем'янчук // Економіка АПК. – 2017. – № 8. – С. 5–14.

4. Global Food Security Index 2017: Measuring food security and the impact of resource risks [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foodsecurityindex.eiu.com/>

5. The Eurasian Wheat Belt and Food Security: Global and Regional Aspects / S. Gomez y Paloma et al. (eds.). – Springer International Publishing Switzerland, 2017. – 318 p.

6. Данкевич В. Є. Розвиток земельних відносин в умовах глобалізації: монографія / Данкевич В. Є. – Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. – 392 с.

7. Пащенко О.В. Стан і розвиток ринку молока в Україні / О.В. Пащенко // Науковий вісник НУБП України. Серія: економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2016. – № 244. – С. 332–341.

Пукало О.П.

аспірантка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Передовий досвід зарубіжних країн у сфері ведення малого бізнесу показує, що є вкрай важливою необхідність створення системи підтримки цього сектору економіки як на законодавчому так і у фінансовому рівнях. Сьогодні про розвиток малого бізнесу багато дискутують саме у площині його усебічної підтримки з боку держави, проте реальних зрушень, щодо конкретної допомоги цій галузі – не вбачається. В той час як розвиток малого бізнесу в інших країнах світу йде широкими темпами, усіяко заохочується та підтримується на загальнонаціональному рівні.

Вивчення та аналіз зарубіжного досвіду дає змогу по-новому подивитись на перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. Так, починаючи з 90-х років у всіх розвинених країнах частка малого підприємництва була досить значною. У США, Японії, Франції до малих відносили 99 % від усіх підприємств [1]. Відомо, що країни, які динамічно розвиваються саме завдяки малому та середньому бізнесу, зробили потужний економічний стрибок (Тайвань, Сінгапур, Індонезія і т. ін.). Якщо простежити, як змінювались темпи розвитку малих підприємств в цих країнах, то можна провести паралель щодо розвитку всієї країни.

Так само, позитивна динаміка малого бізнесу в Європі становить основу розвитку Європейського Союзу в цілому. За статистикою там налічується понад 20 млн. підприємств малого та середнього бізнесу, які дають більше половини загального прибутку країни. Кількість зайнятого населення у сфері малого підприємництва Європи становить близько 70%. У європейських